

217
0745
/
10

101

MILITAIRE INLICHTINGENDIENST

COMPAGNIE

Na een afwezigheid van anderhalve maand in verband met de zomerperiode pakken wij de draad met INFOSCOOP nummer 10 weer op.

In dit nummer een update over Joegoslavië waarin de opdelingsplannen voor Bosnië centraal staan. De wapenrubriek behandelt de T-72 en haar joegoslavische variant de M-84. Onze eerste bescheiden update over Angola schetst een beeld van de militaire situatie.

Het artikel over Mozambique geeft een algemeen beeld, waarbij geografie, klimaat, geschiedenis en actuele situatie worden behandeld. Nu de eerste Nederlandse militairen naar dit land zijn vertrokken, hopen wij hiermee in een behoefte te voldoen.

In de rubriek Vraag en Antwoord gaan wij wat dieper in op de Sagger. Indien u zelf een vraag heeft of graag wilt dat aan een bepaald onderwerp meer aandacht wordt besteed in een artikel, dan kunt u ons schrijven of bellen. Ons adres vindt u terug in het colofon.

In dit nummer

Update Joegoslavië	pagina 2
Mozambique	pagina 5
Update Angola	pagina 11
Vraag en Antwoord	pagina 12
Op de korrel: de T-72	pagina 13
Colofon	pagina 15
Bijlage A	pagina 18
Bijlage B	pagina 19
Bijlage C	pagina 20
Bijlage D	pagina 21

Inleiding

De onderhandelingen in Genève over een vredesregeling voor Bosnië beginnen enig resultaat op te leveren. Zo hebben de Moslims, Bosnische Serven en Bosnische Kroaten een voorlopig akkoord bereikt over Sarajevo dat in zal gaan op het moment dat er een akkoord over heel Bosnië is bereikt. Over een akkoord over de verdeling van Bosnië in drie autonome etnische staten verbonden in een Unie wordt op dit ogenblik gepraat in Genève. Het grootste probleem is de verdeling van het grondgebied tussen de drie partijen. Er zijn drie voorstellen:

1. Een gezamenlijk voorstel van de Bosnische Serven en Kroaten
2. Een voorstel van de Moslims. (zie Bijlage A)
3. Nu is door de onderhandelaars een compromisvoorstel gedaan waarmee voor 30 augustus mee moet worden ingestemd. (zie bijlage B)

De toekomstige verdeling van Bosnië heeft ertoe geleid dat zowel de Moslims als de Bosnische Kroaten een aantal gebieden vast in handen wilden krijgen om zodoende sterker te staan in de onderhandelingen. De Moslims zijn de afgelopen periode in Centraal-Bosnië in het offensief gegaan om hier hun gebied uit te breiden. De Bosnische Kroaten trachten Mostar, hun beoogde hoofdstad voor hun staat Herzeg-Bosna, volledig in handen te krijgen. Daarnaast hebben de Bosnische Kroaten aanvoerwegen naar centraal Bosnië afgesloten zodat de Moslims niet meer afdoende bevoorrad kunnen worden. De Bosnische Serven hebben de druk op Sarajevo vergroot door twee strategisch gelegen bergen op de Moslims te veroveren. Deze bergen staan inmiddels onder VN-controle. Daarnaast handhaven de Bosnische Serven de druk op de frontlinies.

De onderhandelingen

Na een boycot van twaalf dagen door de Moslims van de onderhandelingen in Genève is op 18 augustus een compromis-akkoord over Sarajevo bereikt. Dit voorstel zal ingaan zodra een akkoord over heel Bosnië is bereikt. Het akkoord over Sarajevo houdt het volgende in:

- Sarajevo zal voor twee jaar onder VN-bestuur komen. De VN-bestuurder wordt door de Secretaris-Generaal van de VN benoemd.
- Sarajevo zal gedemilitariseerd worden, met uitzondering van de Bosnisch Servische wijk Pale, die overigens geheel buiten het akkoord valt.
- De huidige grenzen tussen negen van de tien wijken van Sarajevo worden gehandhaafd (Pale valt daarbuiten). Voor elke wijk komt een aparte politiemacht die wordt geformeerd op basis van de huidige etnische samenstelling van de wijk. De lokale politiemachten zullen door de VN-politie worden gecontroleerd.
- Er wordt een commissie ingesteld die beslist hoe de grenzen tussen de negen wijken moeten gaan lopen.
- Een gezamenlijke advies commissie, bestaande uit tien leden, twee Bosnische Kroaten, drie Bosnische Serven, vier Moslims en een lid van een minderheidsgroepering, zal de VN bij het bestuur van de stad bijstaan.
- Het akkoord heeft betrekking op Sarajevo en de ruime omgeving inclusief de bergen Igman en Bjelasnica.
- Sarajevo zal binnen de nog te vormen Bosnische Unie (een Unie die de drie etnische staatjes waarin Bosnië zal worden verdeeld op een losse manier met elkaar verbindt) een uitzonderingspositie hebben. Sarajevo levert geen vertegenwoordiger voor het collectieve leiderschap van de Unie maar zal wel onderworpen zijn aan de wetten van de Unie.

Op 19 augustus kwamen Owen en Stoltenberg met een compromisvoorstel voor de opdeling van geheel Bosnië. Dit plan, dat erg veel lijkt op het opdelingsplan van de Bosnische Serven en de Bosnische Kroaten, kreeg onmiddellijk de steun van beide bevolkingsgroepen. De Moslims waren

niet tevreden met dit plan en houden vast aan hun eigen plan. Het voorstel behelst het volgende:

- Bosnië wordt verdeeld in drie etnische ministaatjes, met daarin nog eens twaalf kleinere delen. De Bosnische Serven krijgen 52%, de Moslims 30% en de Bosnische Kroaten 17%.
- De drie staten komen in een constitutionele unie waardoor Bosnië als staat blijft bestaan.
- Een akkoord over de terugtrekking van troepen en demilitarisering.
- De grenzen van de staatjes en corridors. De Moslimstaat in Centraal-Bosnië krijgt corridors naar de enclaves in Oost-Bosnië, naar Bihac, naar Brcko en naar de Adriatische Zee.
- Sarajevo komt zoals afgesproken in het hierboven besproken akkoord onder VN-bestuur.
- Mostar zou in dit voorstel onder EG-bestuur komen.

Karadzic, de politiek leider van de Bosnische Serven zal het Bosnisch Servische parlement adviseren dit voorstel aan te nemen maar verwacht wordt dat zij dit plan, net als het Vance-Owenplan in mei, zullen verwerpen.

Izetbegovic, de president van Bosnië en leider van de Moslims, zal zijn parlement adviseren het voorstel te verwerpen. Izetbegovic wil voornamelijk trachten de Bosnische Serven en Kroaten te bewegen nog meer concessies te doen. Alhoewel zij het positief vinden dat Bosnië als staat blijft bestaan (dankzij de unie) willen zij meer gebied rondom de enclaves in Oost-Bosnië. Deze gebieden zouden ook verbonden moeten worden met de Moslimrumpstaat. Daarnaast eisen de Moslims een toegang tot zee.

Het voorstel Mostar onder EG-bestuur te plaatsen wordt door Boban, de leider van de Bosnische Kroaten, afgewezen. Zij vinden dat dit plan de vitale belangen van de Bosnische Kroaten schaadt. De leden van de EG, waaronder Nederland, zijn door het plan om Mostar onder EG-bestuur te plaatsen totaal overvallen. Blijkbaar heeft daarover geen overleg plaats gevonden tussen EG-onderhandelaar Owen en de EG. De Nederlandse regering heeft nu Owen en Stoltenberg naar Nederland ontboden om over de gang van zaken tekst en uitleg te geven.

De onderhandelaars hopen erop, dat als het voorstel wordt aangenomen en het plan

uitgevoerd wordt, de VS hun eerdere toezeggingen gestand zullen doen en grondtroepen zullen leveren voor de VN-macht van 40.000 man die het akkoord zou moeten bewaken.

De strijd

Nadat de Bosnische Serven en Bosnische Kroaten in Centraal-Bosnië gezamenlijk tegen de Moslims optraden en de Bosnische Serven een tweede corridor onder Maglaj wisten te creëren, zijn de Moslims in het offensief gegaan. Het voormalige bondgenootschap met de Bosnische Kroaten werd min of meer opgezegd en de Moslims trachten nu zoveel mogelijk gebied op de Bosnische Kroaten in Centraal-Bosnië te veroveren. Als gevolg daarvan is een frontlijn ontstaan die loopt van Tarcin, Kiseljak, Fojnica, Busovaca, Vitez, Novi Travnik, Bugojno naar Gornj Vakuf. Daarnaast wordt er gevochten bij Jablanica en Konjic en in Mostar. De Moslims hebben hierbij een aantal successen geboekt. De gebieden werden vervolgens etnisch gezuiverd waardoor Bosnisch Kroaatse vluchtelingenstromen op gang kwamen. De Bosnische Kroaten hebben als gevolg van dit offensief de aanvoerwegen van de adriatische kust naar Centraal-Bosnië afgesloten. De strijd is hier geluid nu de onderhandelingen in Genève aan de gang zijn.

In Mostar daarentegen zijn de Moslims aan de verliezende hand. 55.000 Moslims zijn nu al tachtig dagen geïsoleerd aan de oostzijde van de rivier de Neretva en kunnen amper bevoorrad worden. De Bosnische Kroaten hebben geen VN-konvoeien doorgelaten. De voedselsituatie is daar nu zo nijpend dat overwogen wordt voedseldroppings uit te voeren. De strijd gaat daar in alle hevigheid door.

Meer naar het noorden zijn de aanvoerwegen naar Tuzla dusdanig dichtgeslipt dat een waarnemer twee weken deed over de reis van Centraal-Bosnië naar Tuzla. Hiervoor zijn de Bosnische Serven verantwoordelijk die veel wegen met artillerie bestrijken. De situatie in Tuzla begint steeds meer te lijken op de situatie van de enclaves in Oost-Bosnië. De stad staat zwaar onder druk alhoewel de Moslims hier nog een groot

gebied controleren. De Moslims zijn vastberaden om dit gebied in handen te houden. De geruchten dat de Moslims chloorgas zouden hebben zijn nu bevestigd door twee waarnemers aan wie ingegraven containers met chloorgas, die van afstand tot ontplofing kunnen worden gebracht, werden getoond. Het ging om twee containers van 1000 liter en twee containers met 50 liter. De waarnemers menen dat niets erop wijst dat er niet meer containers zouden zijn ingegraven. Het hoofd van de EG-monitors in Bosnië, Tibot, heeft gasmaskers onder zijn medewerkers laten uitdelen.

De Bosnische Serven hebben getracht de corridor in het noorden te verbreden. Daarnaast zijn zij bij Sarajevo in het offensief gegaan. Zij veroverden de strategische bergen Igman en Bjelasnica. Op de berg Igman was de uitgang van een tunnel die naar Sarajevo liep. Daarnaast was op de troepen op Igman de hoop gevestigd dat zij Sarajevo konden ontzetten. De Bosnische Serven hebben de bergen overgedragen aan de VN omdat zij "de onderhandelingen niet negatief wilden beïnvloeden". Daarnaast speelde de op de achtergrond aanwezige dreiging van lucht-aanvallen een rol. De Bosnisch Servische troepen hebben de bergen echter nog niet volledig ontruimd.

De VS

De Moslims hebben van het westen nog steeds weinig te verwachten. Het Amerikaanse initiatief om eventueel Bosnisch-Servische stellingen te bombarderen is na zware druk van de VS wel overgenomen door de NAVO, maar de VN-Veiligheidsraad beslist over een eventuele inzet van de vliegtuigen. Aangezien de VN-commandanten in Bosnië weinig heil verwachten van bombardementen is het onwaarschijnlijk dat dit middel gebruikt zal gaan worden. Dit initiatief is waarschijnlijk meer bedoeld voor het Amerikaanse publiek, dat haar president iets concreets wil zien doen in Bosnië, dan dat het een reële bedreiging vormt voor de Bosnische Serven. Zowel Engeland als Frankrijk zijn tegen zulke bombardementen. Het dreigement heeft misschien wel bijgedragen aan de ontruiming van de bergen Igman en Bjelesnica door de Bosnische Serven.

De hulpverlening

Voor de hulpverlenende instanties wordt het steeds moeilijker. Dit heeft te maken met het feit dat aan konvooien door Bosnische Kroaten en Bosnische Serven slechts moeizaam doorgang wordt verleend. De hulpkonvooien naar Mostar zijn hiervan een voorbeeld.

Daarnaast bieden de westerse landen te weinig hulp tenzij een grootscheeps media-offensief de verschillende regeringen met de neus op de feiten drukt. Het voorbeeld van het Moslimmeisje, Irma Hadzimuratovic, en de reactie van de Engelse regering en daarna van andere landen geeft dit goed weer. Gedwongen door de media en daarna door de publieke opinie werden hospitaalbedden in westerse landen ter beschikking gesteld. Het liefst voor kinderen. Het hospitaal in Tuzla heeft echter laten weten dat zij het geld dat hiermee gemoeid is liever zou gebruiken om het nog goed draaiende ziekenhuis aldaar beter te bevoorraden en de kapotte apparatuur te vervangen. De VN zelf is ook niet onverdeeld gelukkig met de plotselinge westerse daadkracht; zij ziet liever dat de regeringen de tekorten van de VN-operatie in het voormalige Joegoslavië aanvullen.

Mozambique vdg Offenberg

Inleiding

Toen Mozambique in 1975 onafhankelijk werd van Portugal, liep de agrarische en industriële produktie fors terug vanwege de uittocht van de Portugezen. De socialistische regering had voorts met problemen te kampen die voortvloeiden uit het daadwerkelijk verzet tegen blanke minderheidsregimes in het zuiden van Afrika. In 1976 ontwikkelde zich in Mozambique een bloedige burgeroorlog, die duurde tot oktober 1992. Momenteel vindt de demobilisatie plaats van de strijdende partijen. Op 7 augustus 1993 zijn, in het kader van de missie UNOMOZ (United Nations Operation Mozambique), ook de eerste Nederlandse militairen naar Mozambique gegaan. Deze militairen zullen betrokken worden bij het opruimen van de landmijnen die ten tijde van de 16-jarige burgeroorlog in Mozambique zijn gelegd.

Mozambique

De Volksrepubliek Mozambique ligt in zuidoost Afrika en heeft een 2500 km lange kustlijn aan de Indische Oceaan. Mozambique is ongeveer 19x groter dan Nederland. De rivier de Rovuma vormt in het noorden de natuurlijke grens met Tanzania, terwijl het Njasameer (Malawimeer) een deel van de grens met Malawi vormt. In het noordwesten grenst het land aan Zambia, in het westen aan Zimbabwe en in het zuiden aan Zuid-Afrika en Swaziland.

De kustvlakte is in het noorden smal, maar wordt naar het zuiden toe steeds breder. Dit laagland omvat het dal van de Zambezi tot ver in het binnenland en het grootste deel van het land ten zuiden van Beira. Mozambique bestaat voor 44% uit laagland; 43% bestaat uit plateaus en heuvels tussen 180 en 1000 m en 13% is bergland hoger dan 1000 m. De hooglanden liggen ten noorden

van de Zambezi tegen de grens van Malawi en Zambia en ten oosten van het Njasameer. Ook langs de grens met Zimbabwe vindt men verspreide hooglanden. De grootste rivieren zijn de Zambezi, de Limpopo, de Rovuma en de Save; de grootste meren het Njasameer en het kunstmatige meer achter de Cabora Bassa-dam in de Zambezi.

Mozambique is verdeeld in 11 provincies (Cabo Delgado, Gaza, Inhambane, Manica, City of Maputo, Maputo province, Nampula, Niassa, Sofala, Tete en Zambézia). Maputo, de hoofdstad (voormalig Lourenço Marques), is een moderne zeehaven met een geschat bevolkingsaantal van 1.006.765 (januari 1987). De tweede haven van het land is Beira. Andere belangrijke steden zijn Nampula (aan de spoorlijn tussen de provincie Niassa en Malawi) en Quelimane. Xai-Xai, Inhambane, Tete, Lichinga en Pemba zijn ook centra van bestuurlijke-, transport-, of economische activiteit.

Maputo is door een spoorlijn verbonden met Swaziland, Zuid-Afrika, Zimbabwe en indirect met Zambia. Vanaf Beira bestaan verbindingen met Zimbabwe en Malawi; Nacala in het noorden is verbonden met Malawi. Buiten deze grote internationale verbindingen, zijn er nog enkele lokale verbindingen, wat het totaal aan spoorverbindingen brengt op ca. 3700 km (1989). In 1975 liep 77% van het totale vrachtverkeer van Mozambique over Maputo, de op een na grootste haven van Afrika; Beira verwerkte 13%. Er is ruim 39.000 km aan wegen. De kwaliteit van het wegennet is in het zuiden beter dan in het noorden. Bepaalde riviergedeelten zijn geschikt voor scheepvaart. De grote nationale luchthaven ligt bij Maputo.

Weer en Klimaat

In het noorden en midden van het land heerst een tropisch klimaat met een droge winter, waardoor de begroeiing open is (verspreide bomen, struikgewas en gras). De warme, neerslagrijke zomer valt tussen oktober en april, met in het noorden en midden van het land temperaturen van 25° tot 29°C (iets lager in de hooglanden). In de winter is de temperatuur gemiddeld 24°C (in de hooglanden gemiddeld 14°C).

Het klimaat ten zuiden van de rivier de Save is subtropisch. De gemiddelde jaartemperatuur bedraagt 22°C met in de winter een temperatuur van gemiddeld 18°C. Landinwaarts en naar het zuiden toe neemt de jaarlijkse neerslaghoeveelheid af. In het zuiden valt in grote delen minder dan 400 mm regen. In het noorden bedraagt de gemiddelde neerslag 1100-1200 mm (Nederland gemiddeld 765 mm).

Flora en Fauna

Veel rivieren worden omzoomd door tropische regenwouden met boomsoorten die hardhout leveren (zoals ijzerhout en ebbenhout). In het binnenland vindt men bos- of grassavannen, afhankelijk van de neerslaghoeveelheid. Ten noorden van de rivier de Save zijn de meeste grassen niet eetbaar voor het vee; het drogere zuiden daarentegen waar de grassen wel eetbaar zijn en waar de tsetseevlieg (overbrenger van de slaapziekte) minder algemeen voorkomt, is geschikt voor veeteelt.

In sommige streken, zoals bijvoorbeeld de grensstreek van Zimbabwe en Mozambique, hebben jagers al het groot wild uitgeroeid. In andere delen van het land leven nog vele diersoorten in het wild, zoals antilopen, buffels, olifanten, giraffen, nijlpaarden, neushoorns, zebra's, leeuwen, luipaarden, apen en krokodillen. Er zijn drie wild-reservaten; het grootste, Parque Nacional da Gorongosa, ligt ten noorden van Beira.

Samenleving

De bevolkingsdichtheid van Mozambique wordt geschat op 19,2 inwoners per vierkante kilometer (augustus 1989). Het aantal inwoners was in augustus 1989 ca. 15.326.000. De overgrote meerderheid van de bevolking bestaat uit zwarte Afrikanen, die veelal een Bantutaal of -dialect spreken. De bevolking wordt verdeeld over 12 grote en meer dan 30 kleinere stammen.

Er zijn geen exacte gegevens over de etnische samenstelling van de bevolking beschikbaar. De grootste van de tien hoofd-

taal-groepen wordt gevormd door de Makua-Lomwe. Deze bevolkingsgroep, die de noordelijke provincies van Mozambique bevolkt, werd in 1970 geschat op 38,4% van de zwarte bevolking. Andere groepen zijn o.a. de Makonde, Yao, Nyanja, Chewa, Thonga, Chopi en Shona.

Geen enkele plaatselijke taal wordt door zoveel mensen gesproken dat zij als officiële landstaal zou kunnen dienen, reden waarom het Portugees als zodanig is gehandhaafd. De meest gesproken inheemse taal is het Swahili, een sterk door het Arabisch beïnvloede Bantu-taal.

Meer dan de helft van de bevolking hangt een traditionele godsdienst aan. Het Christendom vindt zijn aanhang vooral in het zuiden, terwijl de Islam veel aanhangers telt in de noordelijke kuststreken en onder de Yao in de provincie Niassa.

Op het gebied van de gezondheidszorg zijn er in Mozambique bijzonder weinig voorzieningen. In 1976 waren er slechts 20 artsen, of één arts op 470.000 mensen. Er werden, door de marxistisch ingestelde regering, artsen aangetrokken uit China, Noord-Korea, de Sovjetunie en Zambia. Bovendien zette de regering spoedcursussen op voor medisch onderwijs. De gehele gezondheidszorg is genationaliseerd en de behandeling is gratis.

De voornaamste doodsoorzaken in het verleden waren bacillen- en amoebendysenterie, andere ingewandziekten, gelezucht, malaria, bilharzia, mazelen, longontsteking en tuberculose. Door een nationale vaccinatie campagne aan het eind van de jaren 70 kreeg men mazelen (waaraan vroeger 20.000 kinderen per jaar stierven), tuberculose en tetanus onder controle. Volgens de VN komt pokken niet meer voor. De volksgeneeskunst is nog wijd en zijd verbreid.

Alle onderwijsinstellingen worden door de staat gefinancierd en het onderwijs is gratis. Hoger onderwijs wordt gegeven aan de "Unversidade Eduardo Mondlane" in Maputo. Iedereen die is afgestudeerd moet evenveel jaar voor de gemeenschap werken als de universitaire studie heeft geduurd.

Alle media staan onder censuur van de regering. Er zijn twee dagbladen: "Noticias" (uitgegeven in Maputo, oplage van rond de 33.000), en "Diário de Moçambique" (uitge-

ven in Beira, oplage ca. 16.000). Verder zijn er verschillende periodieken.

Het officiële radiostation is Rádio Moçambique in Maputo. De uitzendingen vinden plaats in het Portugees en in plaatselijke talen. Mozambique heeft één televisie station: "Televisão Experimental (TVE)". De radiozender van de oppositie, Radio Free Africa, verzorgt uitzendingen vanuit Noord-Transvaal in Zuid-Afrika.

Geschiedenis

Vanaf de 10e eeuw was de kust van Mozambique een belangrijk handelsgebied voor islamitische kooplieden. Arabieren kochten het goud en ivoor op dat vanuit het binnenland naar de kust werd gebracht. In de 12^e en 13^e eeuw ontstond in de binnenlanden tussen de rivieren de Limpopo en de Zambezi het machtige rijk van het Shona-volk. Hun hoogste leider was de Mwene Mutapa of Monomotapa, zoals hij in de 16^e eeuw bij de Portugezen bekend werd.

De eerste Portugees die Mozambique aandeed, was Vasco da Gama, die er in 1498 voet aan wal zette tijdens zijn historische reis van Europa naar Indië. In 1505 stichtten de Portugezen hun eerste fort in Sofala en vanaf 1507 was de havenplaats Moçambique een belangrijk verversingsstation voor Portugese schepen op weg naar Indië. Vanaf 1513 probeerden de Portugezen de bevolking in de binnenlanden te onderwerpen om zodoende de goudhandel in handen te krijgen. Hun expeditielegers werden echter teruggeslagen door de troepen van Monomotapa. In het begin van de 17^e eeuw begon het Monomotaparijk echter af te brokkelen door onderlinge verdeeldheid en rond 1629 hadden de Portugezen het gebied onder controle. Zij voerden een feodaal systeem in, waarbij het land werd toegewezen aan grootgrondbezitters (prazeros), die bijna absolute macht over de bevolking uitoefenden. Als tegenprestatie moesten zij belastingen betalen aan de Portugese overheid. Dit prazosysteem hield stand tot het einde van de 19^e eeuw.

Van het midden van de 18^e tot het midden van de 19^e eeuw werden grote aantallen zwarte Afrikanen uit dit gebied als slaaf weggevoerd.

In 1951 verklaarden de Portugezen Mozambique tot een overzeese provincie

van Portugal. Er werd een begin gemaakt met de economische ontwikkeling van het land en Portugese boeren werden aangemoedigd om er zich te vestigen. De indigas, de inheemse bewoners, konden zich alleen opwerken uit de klasse der ongeschoolde arbeiders als zij zich de Portugese cultuur eigen maakten en als zij voldeden aan de noodzakelijke financiële en scholingsvereisten om assimilados (aangepasten) te worden. De officiële beëindiging van het indigenosysteem in 1961 bracht geen wezenlijke verandering in de positie van de zwarte Afrikanen.

Onafhankelijkheid

Na 1961 werd het verzet tegen de Portugese onderdrukking sterker. Er werden drie nationalistische partijen in ballingschap opgericht, die zich in juni 1962 in de Tanzaniaanse hoofdstad Dar-es-Salaam verenigden. Zo ontstond Frelimo ("Frente de Libertação de Moçambique", of Front voor de Bevrijding van Mozambique), eerst onder leiding van Dr. Eduardo Mondlane en, nadat deze vermoord werd, onder Samora Machel, opperbevelhebber van het guerrillaleger van Frelimo. De guerrilla oorlog werd voornamelijk in het noorden uitgevochten, waar het leger vanuit Tanzania bevoorrad kon worden. Later breidde het strijdtoneel zich ook uit naar het zuiden. Begin 1974 hadden de 20.000 Frelimo guerilla strijders ongeveer één derde van Mozambique onder controle, terwijl zij ook buiten hun gebied voor de Portugese troepen, die 60.000 man sterk waren, een voortdurende bedreiging betekenden.

Na de Anjerrevolutie in Portugal (1974), opende de nieuwe militaire Portugese regering onderhandelingen met Frelimo. Mozambique werd, ondanks een opstand van blanke kolonisten, onafhankelijk op 25 juni 1975, met Frelimo aan het bewind. De Portugezen in Mozambique reageerden hierop door *en masse* het land te verlaten.

De nieuwe regerende partij, Frelimo, lanceerde een programma om de economie en de maatschappij te socialiseren. De grond werd genationaliseerd, particuliere gezondheidszorg en particuliere scholen werden afgeschaft en politieke tegenstanders van de regering werden naar heropvoedingskampen gestuurd. Het marxistische Frelimo

moedigde ongewild verzetsstrijders aan, door het treffen van zeer ingrijpende maatregelen in de samenleving: Afrikaanse tradities, cultuur en religie werden afgeschaft omdat ze primitief waren; stamhoofden werden afgezet. Er was groot verzet van de Makua's tegen deze modernistische ingreep. De Makua's hadden een religieuze, mystieke cultuur, die in het geheim werd voortgezet. Dit was een van de redenen dat de oppositionele guerrillagroep Renamo ("Resistência Nacional Moçambicana", ook bekend als MNR of "Movimento Nacional da Resistência de Moçambique", het Nationaal Verzet van Mozambique) in eerste instantie steun kreeg van de bevolking.

Renamo

Renamo was een organisatie die ontstond tijdens de strijd tussen Rhodesië (nu Zimbabwe) en Mozambique tussen 1976 en 1979. Het werd indertijd opgericht door de Rhodesische geheime dienst (blank regime). Mozambique was een toevluchtsoord voor vluchtelingen uit Zimbabwe. Langs de grens met Zimbabwe waren in Mozambique trainingskampen van ZANU (Zimbabwe African National Union), waar de vluchtelingen uit Zimbabwe, met steun van Frelimo, een guerilla-opleiding kregen. Ian Smith (premier van Rhodesië) gebruikte een geheim leger, dat acties uitvoerde tegen de Zimbabwaanse vluchtelingenkampen en guerrillaschuilplaatsen van ZANU in Mozambique. Uit dit geheime leger ontstond de Renamo.

Na de val in 1981 van het regime in Zimbabwe was Renamo niet veel meer dan een kleine bende gewapende rovers. Door Zuid-Afrikaanse steun was het echter in staat om door een 16-jarige terreurcampagne tegen bevolking en sociale infrastructuur de regering van het linkse Frelimo goeddeels machteloos te maken. De steun van Zuid Afrika ving aan, toen P.W. Botha minister van Defensie van Zuid Afrika werd. De doelen van de ondersteuning door Zuid Afrika blijken onder andere uit dagboeken die in beslag genomen waren op een Renamo basis in Gorongosa (1985). De dagboeken beschrijven een algemeen plan van 24 februari 1984, waarin staat:

1. Vernietig de Mozambiqueaanse economie op het platteland

2. Vernietig de communicatie routes zodat export, import en transport van landbouwprodukten voorkomen wordt.
3. Voorkom buitenlandse activiteiten, omdat die mogelijk tot economisch herstel kunnen leiden.

Zuid-Afrika kon dus, door Renamo financieel te steunen, doelgericht opdrachten geven het buurland Mozambique kapot te maken, zonder direct zelf militairen te leveren. Op deze wijze kon het zichzelf in een belangrijker positie in zuidelijk Afrika manoeuvreren, en werd het ANC afgesneden van een toevluchtsoord.

Strijd tussen Frelimo en Renamo: Burgeroorlog

Renamo was vermoedelijk de meest brute guerrillagroep van Afrika. Door de Frelimo, de overheidsfunctionarissen en soms ook de bevolking werden de Renamo-groepen "gewapende bandieten" genoemd. De term "gewapende bandieten" slaat op het uiterlijk en de methodiek van Renamo. Kleine groepjes gewapende kinderen of jongeren plunderden onbewaakte dorpen, brachten willekeurig en gruwelijk mensen om het leven, verbrandden de huizen en verdwenen vervolgens weer in de bush. De dorpen hadden zo'n tweeduizend inwoners terwijl de groepen overvallers soms uit slechts zes jongens, tussen de tien en de zestien jaar oud, bestonden. Wanneer de aanvallen plaatsvonden was onvoorspelbaar. De ene dag doken ze in het ene dorp op, de dag daarna weer in een ander. Zo konden ze met betrekkelijk kleine groepen grote streken onbewoonbaar maken.

Het woord "bandieten" is misleidend. Het verwijst naar een betrekkelijk ongeorganiseerd verschijnsel; naar mensen die uit zijn op snel eenvoudig materieel gewin zonder daarbij te denken aan maatschappelijke doelen of idealen. Volgens de Franse antropoloog Geffray, die in Mozambique onderzoek heeft gedaan naar de achtergronden van het succes van Renamo, is Renamo daarentegen een conventioneel leger met een strakke hiërarchie, dat in het verleden wel degelijk steun had verworven onder de bevolking. De bevolking verzette zich tegen Frelimo als reactie op het afschaffen van de

oude tradities en de snelle invoering van de marxistische leer. Alleen al het gerucht in het begin van de jaren tachtig dat een tegenstander van Frelimo in aantocht was, was voor vele stamhoofden aanleiding om hun kans te grijpen: de tijd van wraak was gekomen. Nog voordat Renamo feitelijk ten tonele verscheen, werden in dorpen de Frelimo functionarissen verjaagd en plaatsen de stamhoofden zich boven de wet van de nieuwe staat. Met hun aanhang onttrokken ze zich aan de gedwongen verhuizingen en aan het verbod op oude rituelen en offers aan de voorouders. Natuurlijk reageerde Frelimo. Mensen werden gevangen genomen en stamhoofden terechtgesteld. Het ene dorp beschuldigde het andere van verraad. Een bloedbad volgde: de burgeroorlog was begonnen nog voordat Renamo één vinger had uitgestoken. De ontstane situatie vormde een ideale voedingsbodem voor Renamo: men bood de gemeenschappen bescherming aan tegen de Frelimo soldaten. Zo kwam het land langzamerhand in de chaos terecht.

Renamo maakte zich in de eerste jaren van de oorlog berucht door het afsnijden van lippen, borsten, oren, neuzen of geslachtsdelen van onschuldige burgers. Familieleden werden gedwongen elkaar uit te moorden, kinderen werden gedwongen hun ouders te verkrachten of lichaamsdelen van hun vermoorde ouders op te eten... Veel Mozambikanen werden door Renamo gedwongen in hun geboorte dorp te moorden, waarna hen geen andere keuze bleef dan zich bij de verzetsstrijders te voegen.

De Renamo-strijders lieten steeds één overlevende achter, zodat het gruwelijke nieuws kon worden naverteld. Zij zetten magische krachten in door zich te bedienen van door het volk erkende beschermgeesten. Daarmee vernietigden zij het geloof van de plattelandsbevolking in elke vorm van verzet. Ook de regeringssoldaten bleken na enkele jaren niet meer immuun voor de magische krachten van de terreurbeweging. De aanhangers van Renamo verspreidden zo hun boodschap die een reactie was op het beleid van Frelimo: "Wij zijn vóór religie, vóór traditie en tegen communisme, vertel het door!"

Vredesinitiatieven

Door de terreur trok de verlamd gemaakte overheid zich terug in de steden, de helft van de bevolking sloeg op de vlucht. Eén miljoen Mozambikanen vonden de dood door oorlog en honger. Mozambique was het armste en het meest van donorhulp afhankelijke land ter wereld geworden.

De steun van Zuid-Afrika aan Renamo werd ingetrokken in het begin van 1989, toen president De Klerk aan het bewind kwam en er een andere politieke wind door Zuid-Afrika ging waaien. Hiermee kwam de financiële steun van Renamo te vervallen, zodat de kansen op een vreedzame oplossing stegen. Na diverse vredesinitiatieven, begonnen in juni 1989, werd in oktober 1992 een vredesakkoord tussen Renamo en de regering getekend.

Ook de verandering van politiek gezicht van Frelimo kan hebben bijgedragen tot het tekenen van het verdrag. Nog vóór de onstuimige ontwikkelingen in Oost-Europa, ontdeed Frelimo zich van haar marxistische ideologie, liberaliseerde en opende het land voor kapitalistische invloeden. Frelimo introduceerde het meerpartijenstelsel en herstelde de invloed van de kerk en traditionele leiders. Frelimo had Renamo rechts ingehaald.

Mogelijk heeft ook de hongersnood van midden 1992 bijgedragen tot het tot stand komen van dit akkoord. Door matige regenval en een escalatie van het conflict in de produktie gebieden vond een grootschalige migratie plaats van boerenfamilies naar minder produktieve gebieden of buurlanden, zodat ongeveer 9 miljoen mensen door hongersnood bedreigd werden. Het is zeer waarschijnlijk dat de hongersnood ook toesloeg in de strijdkrachten van Renamo. De Renamo-strijders leefden immers van hetgeen ze buitmaakten door overvallen op de plattelandsbevolking.

Demobilisatie: UNOMOZ

Een groot probleem is nu wat het politiek programma van Renamo moet worden. Renamo vond nog geen overtuigend antwoord op de bekering van de regering. De

secretaris generaal van Renamo, Ululu, die belast is met het uitwerken van een politiek programma voor Renamo komt niet veel verder dan: "Wij zijn voor vrijheid van religie".

De president van Mozambique en van Frelimo, Joaquim Chissano, staat voor andere problemen. De onderhandelingen tussen Frelimo en Renamo, die uiteindelijk leidden tot het verdrag in Rome, werden gedaan door de burgers in Frelimo en de regering. De militairen werden buiten dit akkoord gehouden. Volgens ingewijden is het regeringsleger corrupt. Diverse officieren zouden betrokken zijn bij de verkoop van wapens aan zowel Inkatha als het ANC in het naburige Zuid-Afrika. Na de vorming van een nieuw leger, samengesteld uit Renamo en de oude regeringstrijdkrachten, raken tienduizenden soldaten hun lucratieve baan kwijt, met als gevolg onrust in de wankele vredesituatie.

De nieuwe grondstrijdkrachten zullen bestaan uit 12.000 man ieder, van Renamo en de regering. Het huidige regeringsleger bestaat uit 60.000 man, bijgestaan door 150.000 militieleden. Renamo zegt 20.000 man onder de wapens te hebben. Vertegenwoordigers van de Verenigde Naties, die het vredesproces overzien, twijfelen daaraan. Volgens de militaire waarnemers kan Renamo maximaal 6000 tot 8000 man op de been brengen. Veel Renamo-soldaten blijken te jong en namen onder dwang deel aan de oorlog. De regering heeft dus te veel troepen voor het nieuwe leger, Renamo te weinig. Het hele vredesproces verloopt uitermate langzaam. Van de ruim 7.000 VN-soldaten arriveerden in maart van dit jaar de eerste honderden.

De demobilisatie van beide legers moet nog een aanvang nemen. Na het akkoord tussen Renamo en de regering en na het mislukken van het vredesproces in het eveneens ex-Portugese Angola, maken de Mozambikanen zich vooral zorgen hoe de twee tegenstrijdige partijen beide zonder gezichtsverlies uit het vredesproces en de verkiezingen te voorschijn kunnen komen. Er mogen geen nieuwe haat- en wraakgevoelens ontstaan, zoals in Angola het geval was. Na de les van Angola, waar de demobilisatie slechts gedeeltelijk werd uitgevoerd, stellen beide partijen dit als voorwaarde voordat de verkiezingscampagnes mogen beginnen.

Voor de demobilisatie dienen naar schatting twee miljoen landmijnen te worden opgeruimd. Bij deze taak zijn, vanaf 7

augustus 1993, ook 11 Nederlandse VN-ers betrokken, in het kader van VN-project UNOMOZ. De rest van het team volgt een maand later. In totaal zullen 20 Nederlandse militairen les gaan geven op een mijnen-school in Beira. Er zullen tussen de 1200 en 2000 Mozambiquaanse (ex) militairen opgeleid worden om de explosieven te verwijderen. De in Rome afgesproken verkiezingsdatum voor oktober dit jaar is absoluut onhaalbaar geworden. De Mozambikanen gaan volgend jaar en mogelijk pas in 1995 naar de stembus.

Er heerst momenteel een gematigd optimisme in Mozambique, maar de vrede blijft wankel. Het staakt-het-vuren houdt stand, maar onbekende bandieten voeren regelmatig aanvallen uit. Renamo blijkt goede controle uit te oefenen over zijn troepen, maar de frustraties in beide legers kunnen bij het uitblijven van een snelle demobilisatie gemakkelijk uit de hand lopen.

ANGOLA UPDATE

dd 18-08-93

Vdg. van Eunen

Een nieuwe impuls

De rebellen van Jonas Savimbi leken enkele weken geleden een overwinning te gaan behalen op het Angolese regeringsleger. Nieuwe rekruten en wapenaankopen in Rusland en Israël hebben het Angolese leger echter aangezet tot nieuwe aanvallen. Zo is er een opmars bezig naar de tweede stad van het land, Huambo. Huambo wordt beschouwd als het hoofdkwartier van Savimbi en zijn UNITA. De regeringstroepen zijn in opmars vanaf de kuststeden Lobito en Benguela via de twee grote toegangswegen die leiden naar Huambo. De dorpen Cubal en Ganda zijn inmiddels weer in regeringshanden.

Frontgebied

De UNITA heeft tweederde van het land in handen, met name de diamantmijnen in het noordoosten van het UNITA-gebied. Deze diamantmijnen zijn belangrijk voor de UNITA omdat met de opbrengst van de diamantverkoop de oorlog wordt bekostigd. Het regeringsleger van president dos Santos heeft de voor de economie belangrijke kuststrook en de enclave Cabinda (olie-industrie) in zijn bezit.

Het frontgebied ligt in een strook evenwijdig gelegen op $\pm$ 100 km vanaf de kust. Ten zuiden van Huambo loopt het MPLA-gebied meer landinwaarts tot de stad Menongue. Zie de kaart van Angola (Bijlage D).

Ook enkele provinciesteden, zoals Kuito, Luena, Malanje en Menongue, zijn nog wel in handen van het regeringsleger maar de omsingelde garnizoenen worden zwaar belegerd. Ze kunnen alleen door de lucht worden bevoorrad. Met name de stad Kuito wil de UNITA graag in handen hebben,

echter de kleine legereenheid houdt al een half jaar stand tegen de UNITA-overmacht. Er zijn in Kuito, volgens diverse bronnen, al veertienduizend doden gevallen. De VN schatten dat er in Angola duizend Angolezen per dag sterven. De voedselhulp door de lucht is gestaakt nadat de UNITA een vliegtuig boven Mbanza Congo heeft beschoten.

Het wapenembargo

Savimbi heeft alle steun vanuit het buitenland verloren nu blijkt dat hij niet de democraat en verdediger van het vrije westen blijkt te zijn maar een agressor in hart en nieren. De UNITA kan nu dus niet meer rekenen op de leveranties van wapens uit het buitenland daar waar het regeringsleger wel wapens en andere materialen mag ontvangen nu het wapenembargo in diverse landen is opgeheven. Een zware slag voor UNITA die altijd op wapens en geld kon rekenen uit Washington.

Logistiek

Met het steeds groter worden van het te beheersen gebied door UNITA ontstaat er het probleem van de bevoorrading. Het van oorsprong loopleger van UNITA heeft steeds vaker vrachtwagenvervoer nodig. Het probleem is echter de brandstof voor deze vrachtwagens. Via Namibië komen er wel kleine hoeveelheden benzine het UNITA-gebied binnen maar dit is over het algemeen te weinig.

Vraag & Antwoord

In de vorige info-scoop is beschreven dat de M-80 met Sagger-raketten is uitgerust; wat zijn de richtmiddelen en wat is het pantserdoorborend vermogen van de Saggerraket?

Elnt R. Koekkoek

Sagger (de NATO-benaming, de raket is ook bekend in Rusland onder de naam Malyutka en in Amerika als de AT-3) kan op minstens drie wijzen in vuropstelling worden gezien: een draagbare opstelling op een BRDM of een BMP. Voor alle drie de situaties gaat het afvuren hetzelfde: als het doel binnen 1000 m van het afvuurpunt gesitueerd is, wordt met eenvoudige richtmiddelen en het blote oog gericht. Indien het doel verder verwijderd is (tot maximaal 300 m), dan wordt de raket met behulp van een joystick bijgestuurd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een periscoop met een 10-voudige beeldvergroting. De correcties worden doorgegeven door middel van een draad die uit de raket getrokken wordt. De achterste van de twee vaste-brandstofmotoren stuurt de raket met behulp van twee uitlaatopeningen die kunnen verdraaien. De raket heeft een hoog-explosieve lading en het pantserdoorborend vermogen bedraagt meer dan 400 mm.

Op de korrel: de T-72

sgt R. Jacobs / vdg Y. Poet

T-72

Inleiding

Naast sterk verouderde tanks zoals de T34/85 en de T54/55 uit de voormalige Sovjet-Unie, de M4 Sherman en de M47 uit de Verenigde Staten wordt er in Joegoslavië ook op grote schaal gebruik gemaakt van wat moderner materieel, zoals bijvoorbeeld de T-72. In dit artikel zal deze populaire tank (in gebruik bij een groot aantal landen, zoals het GOS, de voormalige Warschaupact landen, Irak, India, Algerije, Syrië etc.) nader onder de loep worden genomen.

Ontwikkeling

De T-72 gevechtstank (zie foto 1) is ontwikkeld als alternatief voor de T-64, die echter te gecompliceerd en daardoor te duur was. Wel zijn de romp, de geschutskoepel en enkele andere onderdelen van de T-64 overgenomen. De motor is een verbeterde versie van die van de T-62, terwijl het koelsysteem overgenomen is van de T-55/T-62. Zoals vaak bij militair materieel uit de voormalige Sovjet-Unie duiden cijfers in de naam op het jaar waarin het betreffende wapen(systeem) in gebruik is genomen (het geval bij de T-72) of het jaar waarin het voor het eerst door westerse waarnemers is gesignaleerd. De T-72 is pas in 1977 voor het eerst in het openbaar gezien.

De T-72 is al in vele gevechtssituaties gebruikt. Bijvoorbeeld door het Syrisch leger tegen de Israëliëse troepen in Libanon in 1982 en door het Iraakse leger tijdens operatie Desert Storm begin 1991.

De T-72 is sinds 1971 in productie en is een groot aantal varianten en in aanzienlijke hoeveelheden geproduceerd voor de thuismarkt, maar ook voor de export.

De romp van de T-72 is verdeeld in drie compartimenten: die van de bestuurder aan de voorkant, het vuurleidingscentrum in het midden en het compartiment voor de motor aan de achterzijde. De bepantsering van de geschutskoepel van de oorspronkelijke T-72 is van conventioneel gegoten staal, met een maximale dikte van 280 mm. De bepantsering van de neus is circa 80 mm, terwijl het glooiend gedeelte bestaat uit een nieuw soort bepantsering van 200 mm dik. De T-72 tanks van recenter productiedata zijn echter in de geschutskoepel voorzien van moderne bepantseringstechnieken.

De bestuurder zit voor de toren en beschikt over een enkel luik met daarvoor een "wide angle" periscoop. De andere twee bemanningsleden zitten in de toren, met de schutter aan de linker- en de voertuigcommandant aan de rechterkant.

De commandant beschikt over een eigen draaibare koepel met luik en twee naar achter opgestelde kijkers. Aan de voorkant van de koepel is een gecombineerde dag/nacht-kijker met een infra-rood zoeklicht opgesteld. Bij de jongere modellen is dit zoeklicht aan de linkerkant van de tank opgesteld, bij de oudere modellen zit het aan de rechterzijde. Aan weerszijden van de koepel staan twee periscopen en iets verder naar voren is nog een optische afstandmeter gemonteerd.

Deze afstandmeter stelt de T-72 in staat doelen aan te vallen tot een afstand van 4000 m. Dit wordt mede mogelijk gemaakt door een stabilisator voor de verticale as. Een computer is toegevoegd om de ideale richthoek te berekenen aan de hand van het type munitie, temperatuur, luchtdichtheid en mate van zijwind. Met gebruik van dit systeem hebben APFSDS- en HEAT-granaten een effectief bereik van 4000 m en HE-granaten een effectief bereik van 5000 m. Het 7.62 mm PKT coaxiale machinegeweer heeft een horizontaal bereik van 2000 m en tegen luchtdoelen is het effectieve bereik 1500 m.

De hoofdbewapening van de T-72 bestaat uit een 125 mm kanon die gestabiliseerd is in beide vlakken. Er kan drie typen munitie verschoten worden: 12 stuks APFSDS (Armour Piercing Fin Stabilised Direct Support), 21 stuks HE-FRAG(FS) (High Explosive Fragmentation Fin Stabilised) en 6 stuks HEAT-FS (High Explosive Anti Tank Fin Stabilised). De vuursnelheid van dit hoofdkanon is ongeveer 5 tot 8 schoten per minuut.

De tank is voorzien van een NBC-bescherming en kan verder uitgerust worden met een snorkel voor diepwaden. Het duurt circa 20 minuten om de T-72 zo uit te rusten dat het waadvermogen vergroot wordt van 1,8 naar 5 m. Na het uit het water komen duurt het ongeveer twee minuten voordat de tank weer gevechtsklaar is.

Varianten

Sinds het begin van de productie in 1971 zijn er een groot aantal varianten geproduceerd zowel voor de thuismarkt als voor de export. Ook worden regelmatig oudere typen gemoderniseerd. De verschillende typen verschillen van elkaar in verbeterde communicatiemiddelen, verbeterde bepantsering, aanpassingen aan de motor, extra bewapening (bijv. de AT-11 Sniper anti-tank raket). Dit laatste model heeft extra dikke bepantsering aan de voorkant van de koepel, waardoor in de V.S. met de naam Super Dolly Parton hieraan gerefereerd wordt. Bij het op de markt brengen van een nieuw type tank, wordt er meestal ook een commando versie geproduceerd. Deze heeft aangepaste communicatiemiddelen. Andere leden van de T-72 familie zijn uitgerust met mijnenruimapparatuur. Dit kan bestaan uit een dozerblad of een systeem waarbij explosieven worden verschoten die de mijnen in de grond tot ontploffing brengen en zo een pad banen. Verder zijn er typen uitgerust als brugleggers, bergings- en reparatievoertuigen (zie foto 2).

Een speciale vermelding krijgt de Joegoslavische versie van de T-72: de M-84; wederom is het jaartal van productieaanvang verwerkt in de naam. Met name in uiterlijk komt deze overeen met de T-72. De verschillen zitten in een aantal details:

- 1 een houder met elektronisch gestuurde rookbuslanceer- inrichtingen aan beide zijden van de koepel;
- 2 een meteorologische sensor (direct achter het kanon);
- 3 de afwezigheid van infra-rode zoeklichten;
- 4 andere richtmiddelen in de koepel.

De veranderingen ten opzichte van de T-72 zijn gerealiseerd om productie op lokale fabricage af te stemmen en Joegoslavische onderdelen in te kunnen bouwen. De M-84 is in twee varianten beschikbaar: als commando- en bergingsuitvoering. Een verbeterde versie van de M-84 is geproduceerd onder de naam M-84A. De productie hiervan startte in 1988. Tot de verbeteringen behoren: een gecomputeriseerd vuurleidingssysteem, ballistische informatiesensoren, een dag/nachtvizier inclusief een laser afstandmeter en een beeldversterker. Bovendien beschikt de M-84A over een betere bepantsering en een V-12 dieselmotor met een verbeterde vermogen/gewichtsverhouding. Hiermee is de wendbaarheid vergroot en superieur aan dat van de T-72.

Technische gegevens

Gewicht	44.500 kg
Lengte (romp)	6.95 m
Breedte (met skirts)	4.75 m
Hoogte	2.37 m
Bodemvrijheid	0.47 m
Spoorbreedte	580 mm
Max. snelheid (op de weg)	80 km/h
Max. rijbereik	550 km
Brandstofvoorraad	1000 l

Bewapening	
hoofd	1 x 125 mm kanon
coaxiaal	1 x 7.62 mm mitrailleur
luchtdoel	1 x 12.7 mm mitrailleur

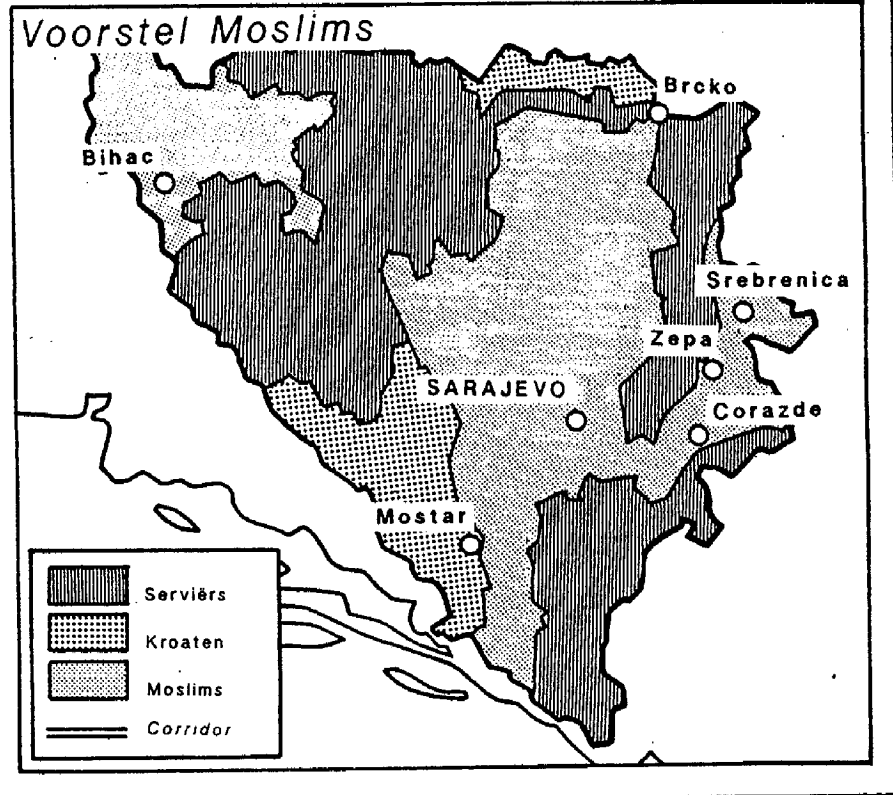
<u>101 BAT KMAR</u>	<u>T.A.V. SIE S2/3</u>
<u>CO NL TR S/H</u>	
<u>GPH</u>	<u>T.A.V. SIE S2</u>
STSTSQ GPH	
LOGSQ GPH	
298 SQ	
299 SQ	
300 SQ	
<u>CVV</u>	<u>T.A.V. SIE S2</u>
<u>SMID</u>	
<u>SROKC</u>	<u>LICHTINGSPLOEGOFFICIER</u>
<u>DOKL AFD I & V</u>	<u>T.A.V. PINL</u>
Sie MV-3	T.A.V. MAJ BEEKMAN
<u>111 CIDET</u>	
<u>448 CIDET</u>	
SIE MV	T.A.V. HMID
SIE MV	T.A.V. HMV
<u>450 CIDET</u>	
<u>461 CIDET</u>	
<u>NTC</u>	<u>T.A.V. SIE G2</u>
PMC GLD/FLD	<u>T.A.V. SIE S2/S3</u>
<u>CDKL</u>	
OCI	T.A.V. ORTAC
VOC	T.A.V. INSTRGP VV
<u>DEFENSIE LEERGANGEN</u>	<u>T.A.V. LKOL SLEZAK</u>
<u>STAF MDD</u>	
GWK MDD APELDOORN	
<u>IGK</u>	<u>T.A.V. LKOL DE VRIES</u>
<u>REDACTIE</u>	
<u>"DE ONDEROFFICIER"</u>	<u>T.A.V. AOO PAULUS</u>
<u>1 (BE) LK</u>	
<u>GCK</u>	<u>T.A.V. SIE S2/3</u>
<u>BH COMMAND</u>	<u>T.A.V. DETACHEMENT 900</u>
	<u>LT-KOL J.W. KOET</u>

Verdelingsplannen voor Bosnië

Voorstel Kroaten en Serviërs

Voorstel Moslims

U
M

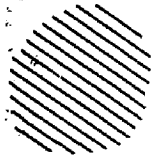
=Unita

=MPLA-offensief

BIJLAGE D

=MPLA

=Frontgebied

=Aanvallen van Unita op MPLA

